

leven meer dan stof" moge zoo oud zijn als het menschelijk denken zelf, niemand heeft ooit dit „meerdere" gezien, niemand heeft het getast, en de onderzoeker aan zijn werktafel heeft tevergeefs zijn proefdier verdeeld in steeds kleinere deelen. Hoe fijn ook de ontleding, hoe sterk ook het microscoop, het onbekende is er niet, het is zoek en van het eerste physiologische experiment tot nu toe niet gevonden. ¹⁾

Zou dan toch juist zijn, die ontmoedigende uitspraak van BERGSON over de natuurlijke functie van het menschelijk verstand?

„Qu'il s'agisse de traiter la vie du corps ou celle de l'esprit, elle (l'intelligence) procède avec la rigueur, la raideur et la brutalité d'un instrument, qui n'était pas destiné à un pareil usage," en verder „L'intelligence est caractérisée par une incompréhension naturelle de la vie." ²⁾

Terecht heeft HÖFFDING in zijne kritiek op BERGSON deze opvatting bestreden en met name aangetoond, hoe de intuïtie, waardoor het leven wel in zijn wezen te kennen zou zijn, „la perception immédiate" identiek is met une conception totale complément ou conclusion du travail scientifique de la pensée." ³⁾

Ook in de physiologie staat naast de analyse, de synthese, naast het verdeelen, het weder in gedachten opbouwen en overzien van het geheel. Maar juist omdat de wetenschap der levensverschijnselen bijna geheel nog verkeert, misschien wel verkeeren moet in het stadium der analyse, daarom kent de physioloog het levende nog slechts als eene verzameling van materie, zij het dan ook van geordende materie als machinestructuur.

En ware het niet, dat drie belangrijke resultaten der moderne wetenschap met alle klem zich aan ons opdrongen, dan zou ook bij een synthetische beschouwing van het levende in zijn natuurlijke eenheid nog niet het inzicht baanbreken, dat ook het onzichtbare en ontastbare, maar werkzame deel van het leven tot het terrein der natuurwetenschap en niet tot dat der metaphysica behoort.

Deze drie resultaten zijn de volgende: Het eerste is de zekerheid,

¹⁾ Ten deele juist verklaard door BERGSON. Ev. Créatr. p. 169 en 170, in zijn aanhaling van PLATO'S uitspraak omtrent „le bon dialecticien."

²⁾ H. BERGSON. Evolution Créatrice. p. 179.

³⁾ H. HÖFFDING. La Philosophie de Bergson. Paris 1916. p. 19—20. Men zie ook de uitvoeriger kritiek, p. 54—63 en p. 142—156.

Ook BERGSON spreekt zich eenigszins tegen op p. 167 (Evolution Créatrice) waar hij zegt „l'intelligence a pour objet principal le solide inorganisé."